Spolufinancováno Evropskou unií

Právnická fakulta
Univerzita Karlova

Hloubkové rozhovory – zjištění

Soudkyně a soudci

Kvalitativní výzkum: Rozhovory

Respondenti:

- 10 soudců a soudkyň
- 4x Praha, 1x Brno, 5x ostatní města
- 9x okresní/obvodní soudy, 1x krajský soud

Praktické aspekty nařizování prvního setkání

Soudci mají pozitivní zkušenost s nařizováním "od stolu", někteří nicméně preferují časově náročnější variantu nařízení "z jednačky"

- ➢ Soudci zvažují zejména úsporu svého času ("Když už to načtu, tak už rozhoduju");
- ➢ I při nařízení "od stolu" stranám mnohdy dávají možnost první setkání odmítnout;
- ➢ Při nařízení "v jednačce" mohou lépe vysvětlit účel, zklidnit emoce, umožnit výběr mediátora;
- ➢ Soudci, kteří zkoušeli obě cesty, uvádějí, že oba způsoby měly podobnou úspěšnost;
- ➢ Jeden soudce nařizuje v rámci přípravného jednání, to bere jako "první mediaci".

Soudci se vesměs shodují na kritériích nařizování

- ➢ Nařízení je vhodné, pokud je naplněno následující:
  - Ochota a vůle stran;
  - Složité spory (skutkově, právně);
  - Dlouhodobé vztahy, skryté motivy;
  - Na první pohled není zřejmé výsledek.
- ➢ Nařízení není vhodné:
  - Bagatelní spory;
  - Strana nekomunikuje;
  - Zájem se domluvit - je rychlejší dotáhnout v jednačce.

- ➢ Různé pohledy:
    - Určovací žaloby (neplatnost výpovědi).

Vhodných sporů na mediaci bude výrazně méně, než je v mediačním dashboardu

- ➢ příklad jednoho z největších nadšenců: Má 300 případů ročně, ve 200 z nich nedává mediace smysl, protože se jedná o bagatelní jasné věci nebo strany nereagují. Ze zbylých 100 případů nařídí v 80 první setkání.

Strany ani právní zástupci mediaci ze zkušenosti soudců příliš nenavrhují (např. soudce uvádí 1 případ z 50)

- ➢ Dle názoru soudců to je u advokátů z toho důvodu, že:
    - právníci nemají důvěru, že by mediátor zvládl něco více než byli jejich pokusy o smír;
    - smír je pro advokáty ekonomicky nevýhodný;
    - někteří advokáti nemají snahu se domlouvat, nejsou v hledání smírných cest aktivní.

Bariéry nařizování a jejich možné překonání

Soudci mají při nařizování obavu o problémy s přílišnou délkou řízení

- ➢ Více soudců sdílelo zkušenost s tím, že dostávají výtky, že se jejich řízení kvůli mediaci protahují, a to i přes celkově vysokou úspěšnost.

Soudci by uvítali více informací o mediátorech, mají nedůvěru v nová jména

- ➢ Na soudy chodí zprávy od nových mediátorů, soudci mají obavy s nimi spojit své jméno;
- ➢ Ocenili by více informací o tom, jak každý z nich mediaci dělá, ideálně úspěšnost, fotografie prostor apod (např. na jejich webových stránkách);
- ➢ Jedna soudkyně by stála o to, aby mediátoři byli úzce vyprofilovaní, jinak nemá důvěru v jejich odbornost;
- ➢ Soudci by preferovali poznat mediátory osobně, precizovat spolupráci;
- ➢ Soudci vnímají, že není vhodné využívat stále stejného mediátora, ale je to pro ně bezpečnější varianta.

Někteří soudci mediaci nevyužívají, protože to vidí tak, že kde je možný smír, tam to odpracují sami

- ➢ Stejné reakce slýchají od právních zástupců i stran.

V některých regionech dle soudců mediátoři chybí a mediátoři mimo region nejsou ochotni dojíždět

- ➢ Mediátoři by měli být flexibilnější, být ochotni přizpůsobit místo a čas klientům, dojíždět.

Jako další bariéry soudci vnímají nedostatek osvěty, konzervativnost a upřednostňování zažitých postupů, ztrátu důvěry po jednom neúspěchu. Na straně klientů pak neochotu se domlouvat, ustoupit.

Obecné poznatky

Mandatorní mediaci vnímají soudci vesměs pozitivně

- ➢ Její využití by viděli v obdobných případech, jako tam, kde nařizují nyní;
- ➢ Snížil by se tak tlak na nesení odpovědnosti za "průtahy".

Pro soudce je užitečné umět mediační techniky pro efektivnější vedení stran ke smíru

- ➢ Ti, co školení mají, je využívají;
- ➢ Poptávka se v této oblasti dovzdělat ("Chci kvalitně dotáhnout, co mediace začne").

Soudci využívají materiály MSp a ocenili by další metodickou podporu, aby získali větší jistotu

- ➢ Soudci zmiňují, že využívají QR kód a další informace.

Soudci různě vnímají, co je úspěšná mediace a co by měl proces přinést

- ➢ Někteří mluví o zlepšení komunikace, sblížení stran, reality check;
- ➢ Pro některé to je pouze dohoda;
- ➢ Pro některé to naopak není každá dohoda – měla by být alespoň základně spravedlivá;
- ➢ Pro některé i nastartování dohody, kterou dotáhne soudce;
- ➢ Soudci zmiňují, že pro "úspěšnou" mediaci je stěžejní osoba mediátora.

Soudcům zpravidla nevadí, že první setkání probíhají různě

- ➢ Potřebují, aby setkání fungovalo, ale nevidí do toho, není to pro ně téma;
- ➢ Jiný názor jedné soudkyně – je zásadní nedělat první setkání odděleně;
- ➢ Jeden soudce by preferoval, aby se na prvním setkání šlo již do obsahu sporu, což by zvýšilo význam setkání;
- ➢ Jedna soudkyně podtrhuje, že by měl být jasně zřetelný rozdíl mezi prvním setkáním a mediací (z důvodu odměny).

Zapsaní mediátoři

Kvalitativní výzkum: Rozhovory

Respondenti:

- 7 zapsaných mediátorů a mediátorek
- Z Prahy, okresních měst, ale i zahraničí (DE)
- 6x okresní/obvodní soudy, 1x krajský soud

Pro mediátory hraje důležitou roli, s jakým očekáváním strany na první setkání dorazí

- ➢ Respondenti jinak pracují se stranami, které si pouze "přišly pro potvrzení" a které jsou otevřené mediaci;
- ➢ I strany, které přišly pro potvrzení, je možné motivovat ke vstupu do mediace a následnému vyřešení sporu;
- ➢ Většina respondentů vykazuje vysoký konverzní poměr (mezi 60 % a 90 %) případů, ve kterých je následně zahájena mediace a považují první setkání za hlavní zdroj klientely; jeden z respondentů vykazuje konverzní poměr výrazně nižší;
- ➢ Respondenti se převážně shodují na tom, že se informovanost stran dramaticky v konkrétních případech liší.

Respondenti se převážně shodují na tom, že advokáti mají na průběh prvního setkání zásadní vliv

- ➢ Právní zástupci mohou mediaci výrazně pomoci, ale také významně brzdit;
- ➢ Pokud advokát smírné řešení podporuje, „je to skvělý, protože trochu obrousí hrany" konfliktu a klientovi fakticky umožní vstoupit do mediace s otevřenější myslí;
- ➢ V řadě případů mají advokáti přímý dopad na informování stran konflikt a současně na nastavení očekávání;
- ➢ Respondenti se tedy shodují, že přítomnost a aktivní účast právního zástupce má zásadní vliv již před zahájením prvního setkání. Tento může být pozitivní i negativní.

Kontakt se soudy je pro zapsané mediátory zásadní hned v několika rovinách

- ➢ Předně soudy nastavují prvotní očekávání stran konfliktu ve vztahu k prvnímu setkání. Řada respondentů v tomto ohledu zmiňuje možné pozitivní dopady předběžného právního názoru či bližší seznámení účastníků soudního řízení se soudním procesem, jeho délkou a cenou;
- ➢ Praxe respondentů ukazuje, že soudy respondenty převážně oslovují předtím, než je ustanoví k provedení prvního setkání – toto je ze strany mediátorů kvitováno;
- ➢ Konečně někteří respondenti zmínili absenci zpětné vazby soudů - např. ve vztahu k mediační dohodě a zda byla soudem schválena jako soudní smír.

Úspěch v mediaci

- ➢ Respondenti se převážně shodují na tom, že úspěchem v mediaci nemusí být pouze mediační dohoda.
- ➢ Mediace může vést k narovnání dalších vztahů, obnovení komunikace nebo dílčímu řešení sporu
- ➢ Ze strany soudu řada mediátorů pociťuje "tlak" na uzavření mediační dohody ze strany soudu. Domnívají se, že pro soud jde o jediné měřítko úspěchu

Administrativa

- ➢ Respondenti se shodují na vysoké administrativní zátěži spojené s prováděním prvního setkání – z rozhovorů vyplývá, že se jedná primárně o domluvu na termínu prvního setkání
- ➢ Praxe mediátorů se liší v tom, zda termín stranám konfliktu určují, či zda se na něm se stranami domlouvají zvlášť
- ➢ Dále respondenti zpravidla vedou se stranami konfliktu přípravné hovory o tom, co je bude na prvním setkání čekat. Tento čas nemohou s ohledem na zákonnou odměnu stranám účtovat

Strany konfliktu si přejí v rámci procesu zachovat tvář

- ➢ Jednou z překážek pro zahájení mediace může být obava o "ztrátu tváře" před druhou stranou konfliktu

Respondenti převážně věří soudům v oblasti nařizování

- ➢ Přitom se převážně shodují, že soudy nařizují buď bagatelních sporech (z hlediska předmětu sporu); ve značně komplikovaných případech a ve sporech s významným vztahovým prvkem.
- ➢ Někteří respondenti nespatřují v nařizování žádné vzorce
- ➢ Někteří respondenti se domnívají, že hlavní překážkou většího množství nařízených prvních setkání je nedůvěra soudců v daný institut a mediaci

Účastníci mediace

Kvalitativní výzkum: Rozhovory

Respondenti:

- 4 spíše nespokojení účastníci

Pro účastníky je systém složitý a nerozumí mu

- ➢ Účastníci nebyli schopni rozlišit, zda absolvovali první setkání či mediaci (a nevěděli, jaký je mezi nimi rozdíl;)
- ➢ Účastníci mají pocit, že jim byla nařízena mediace jako taková.

Účastníci potřebují, aby mediátoři byli profesionálnější

- ➢ Někteří potřebovali více prostoru na vyjádření, někteří naopak direktivnější přístup s důraznějším utnutím nekonstruktivní komunikace;
- ➢ Účastníci uvádí případy porušení nestrannosti (hodnocení názorů, snaha o navázání budoucích pracovních příležitostí apod.).

Mediátorům kazí dojem organizační a administrativní záležitosti

- ➢ Účastníci si stěžují na časovou neflexibilitu, náročné domlouvání termínů;
- ➢ Účastníky zklamala velká fakturace, která neodpovídala odpracovaným hodinám.

Výstup vznikl v rámci projektu „Je normální se dohodnout“, reg. č. CZ.03.03.01/00/23_057/0004847, OPZ+.

2026